

อนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

Taxonomy of educational learning resources in Bangkok Metropolitan Administration

ปาริชาติ สวัสดิ์ถึก*

Parichat Sawattuek

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Student of Doctor of Philosophy (Educational Administration)

Faculty of Education, Silpakorn University

มัทนา วังถนอมศักดิ์**

Mattana Wangthanomsak

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ประเทศไทย

Thesis Advisor Silpakorn University, Thailand

E-mail: sa.parichat@gmail.com

Received: June 03, 2022

Revised: September 23, 2022

Accepted: November 05, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อทราบแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร (๒) เพื่อทราบอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร (๓) เพื่อทราบการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (๑) แบบบันทึกข้อมูล (๒) แบบตรวจสอบ (checklist) และ (๓) แบบสอบถามปลายเปิด (open-ended questionnaire) โดย (๑) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) (๒) การวิเคราะห์ข้อมูลการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

---

* นางสาวปาริชาติ สวัสดิ์ถึก Miss Parichat Sawattuek นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Student of Doctor of Philosophy (Educational Administration) Faculty of Education, Silpakorn University

** รศ.ดร.มัทนา วังถนอมศักดิ์ Assoc.Prof.Dr.Mattana Wangthanomsak อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Thesis Advisor in Educational Administration Faculty of Education, Silpakorn University

ผลการวิจัยพบว่า (๑) แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด ๕๖๖ แห่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายสำนักงานเขต พบว่า สำนักงานเขตที่มีแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษามากที่สุดคือ สำนักงานเขตพระนคร จำนวน ๕๑ แห่ง รองลงมาคือ สำนักงานเขตธนบุรี จำนวน ๓๗ แห่ง และน้อยที่สุดคือ สำนักงานเขตลาดพร้าว สำนักงานเขตคันนายาว และสำนักงานเขตทวีวัฒนา จำนวน ๒ แห่ง (๒) แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร สามารถจำแนกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเภท คือ (๑) แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย ศาสนสถาน, พิพิธภัณฑ์, หอสมุด/ห้องสมุด, หอศิลป์, โบราณสถาน, อนุสาวรีย์, ศูนย์เยาวชน/สนามกีฬา, ตลาด, สะพาน และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ มีจำนวน ๔๘๗ แห่ง (๒) แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย สวนสาธารณะ และสวน/ไร่/นา/ธรรมชาติ มีจำนวน ๓๘ แห่ง และ (๓) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชน เช่น ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน มีจำนวน ๔๑ แห่ง (๓) ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีความคิดเห็นว่า การนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (๑) การวางแผน ดำเนินการโดยสร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกัน แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานวิชาการ กำหนดนโยบายการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรและชุมชน (๒) การดำเนินงาน ดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ กำหนดแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาและการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ นำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ มีการพัฒนาครู มีการประสานงานอยู่เสมอ (๓) การตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม ดำเนินการโดย การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในระหว่างดำเนินการ กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินการ วิเคราะห์ผลการประเมิน และสรุปผลการประเมิน และ (๔) การสรุปและรายงานผล ดำเนินการโดย สรุป และการรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา แก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนางาน

คำสำคัญ : อนุกรมวิธาน; แหล่งเรียนรู้; การศึกษา; กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were (1) to know the educational learning resources of Bangkok (2) to know the taxonomy of educational learning resources of Bangkok (3) to know the application of Bangkok's educational learning resources to use in academic administration in educational institutions. The research instrument were (1) Record form (2) Checklist form and (3) An open-ended questionnaire. The statistics used to analyze the data are frequency, percentage and content analysis.

The research findings revealed that: (1) There are 566 educational learning resources in Bangkok. When considering each district office, it was found that the district office with the most educational learning resources was Phra Nakhon District Office, 51 sources, followed by 37 Thonburi District Offices, and the least is Lat Phrao District Office Khan Na Yao District Office and Thawi Watthana District Office, 2 sources. (2) Educational learning resources of Bangkok can be classified according to the type of learning resources into 3 types: (1) There are 487 learning sources of building, places and man made structures consist of religious sites, museums, libraries, art galleries, historical sites, monuments, youth centers/stadiums, markets, bridges and other structures. (2) There are 38 learning resources in nature and environment consist of parks and gardens/farms/fields/nature and (3) There are 41 learning resources for individuals and communities. (3) The director of the educational institute is of the opinion that the process of utilizing Bangkok's educational learning resources for academic administration in educational institutions is as follows : (1) The planning is carried out by ; raising awareness and mutual understanding; appointing the academic management committee; determine policies for development and use of educational learning resources; preparation of educational institutions; to create understanding among personnel and communities. (2) Implementation are carried out by appointing a committee responsible for learning resources; designating educational learning resources and providing information about learning resources; apply learning resources; teacher development; there is always coordination. (3) Audit, review, supervision, and follow-up are carried out by continuous supervision, monitoring and evaluation of the use of learning resources; resolving obstacles during the implementation process; determining methods and tools for evaluating performance; analyze the results of the assessment and summarize the results of the assessment. and 4) The summary and reporting are carried out by summarizing and reporting on the use of educational resources; revising, improving or developing work.

Keywords : Taxonomy; Learning Resources; Educational; Bangkok

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของคน ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ ให้พัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ เรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกช่วงวัย^๑ สอดคล้องกับสำนักเลขาธิการสภาการศึกษาได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูป การศึกษาในทศวรรษที่สอง ไว้ว่า สถานศึกษาทุกระดับต้องพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกา และการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และ ตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นบทบาทและหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องตระหนักให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าในการดำเนินการพัฒนา แหล่งเรียนรู้สถานศึกษาและชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพราะแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมข้อมูล คิดวิเคราะห์ วิจัย สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็น กระบวนการที่สำคัญสำหรับการศึกษาในยุคปัจจุบัน และแหล่งเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และต้องการเข้าไปใช้บริการ เพื่อให้เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์^๒ และเป็นไปตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้ระบุไว้ในหมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๕ ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้ง แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ^๓ ซึ่งแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมช่วยกระตุ้นให้เกิดความใคร่รู้โดยมี การปฏิสัมพันธ์กับสื่อการสอนที่หลากหลาย ไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่การเรียนการสอนในห้องเรียนและครู เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงเท่านั้น การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความ ถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น มีการคิด

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ (กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค, ๒๕๖๐), หน้า ๑๐๘.

^๒ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา อ้างถึงในสาคร มหาหงษ์, “การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต ๔”, วารสารวิชาการแพรววงศาฟิลิซึ่มมหาวิทยาลัย กาฬสินธุ์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๕๗๔.

^๓ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖, ตอนที่ ๗๔ ก (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒) : ๑.

วิเคราะห์รวบรวมข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นจากการเรียนรู้กระตุ้นมุ่งเน้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น ผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม^๕

กรุงเทพมหานครมีแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษามากมาย แต่ยังไม่มีการจัดหมวดหมู่แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงสนใจที่จะศึกษานุกรมวิชาแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ได้อุนุกรมวิชาแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อทราบแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
๒. เพื่อทราบอุนุกรมวิชาแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
๓. เพื่อทราบการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (๑) แบบบันทึกข้อมูล (๒) แบบตรวจสอบ (checklist) และ (๓) แบบสอบถามปลายเปิด (open-ended questionnaire) โดย (๑) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) (๒) การวิเคราะห์ข้อมูลการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. การสำรวจแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการ ดังนี้ (๑) ศึกษา เอกสาร วรรณกรรม เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครทั้ง ๕๐ สำนักงานเขต (๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร วรรณกรรม และสำรวจแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานการวิจัยประเมินผลการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓๗.

ของกรุงเทพมหานครมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

๒. การทำอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการ ดังนี้ (๑) นำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ที่ได้จากสำรวจแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มาจำแนกประเภทเพื่อทำอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร (๒) นำอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (๓) ตรวจสอบรายละเอียดอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

๓. การหาการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการ ดังนี้ (๑) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาและการบริหารงานวิชาการ มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม (๒) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำ (๓) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๐ โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำแนกตามขนาดโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ๖ โรง ขนาดกลาง ๖ โรง ขนาดใหญ่ ๖ โรง ขนาดใหญ่พิเศษ ๖ โรง และโรงเรียนฝึกอาชีพ ๖ โรง กำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงละ ๑ คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ๑ คน รวม ๓๐ คน และ (๔) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

ผลจากการวิเคราะห์ เอกสาร วรรณกรรมเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร สามารถจำแนกแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาออกเป็น ๕๐ สำนักงานเขต ดังแสดงในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ จำนวนแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครจำแนกตามที่ตั้ง

สำนักงานเขต	ประเภทแหล่งเรียนรู้			รวม
	อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น	ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	บุคคล/ชุมชน	
๑. สำนักงานเขตพระนคร	๔๖	๒	๓	๕๑
๒. สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	๑๑	-	๓	๑๔
๓. สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์	๑๓	-	-	๑๓

๔. สำนักงานเขตดุสิต	๑๖	-	๑	๑๗
๕. สำนักงานเขตพญาไท	๙	๒	-	๑๑
๖. สำนักงานเขตห้วยขวาง	๕	-	-	๕
๗. สำนักงานเขตราชเทวี	๘	๑	๑	๑๐
๘. สำนักงานเขตดินแดง	๖	-	-	๖
๙. สำนักงานเขตวังทองหลาง	๗	-	๑	๘
๑๐. สำนักงานเขตบางรัก	๑๐	-	-	๑๐
๑๑. สำนักงานเขตปทุมวัน	๑๕	๑	-	๑๖
๑๒. สำนักงานเขตยานนาวา	๑๑	-	-	๑๑
๑๓. สำนักงานเขตพระโขนง	๙	-	๑	๑๐
๑๔. สำนักงานเขตสาทร	๘	๑	-	๙
๑๕. สำนักงานเขตบางคอแหลม	๓	-	๑	๔
๑๖. สำนักงานเขตคลองเตย	๔	๒	-	๖
๑๗. สำนักงานเขตสวนหลวง	๔	-	-	๔
๑๘. สำนักงานเขตวัฒนา	๕	-	๑	๖
๑๙. สำนักงานเขตบางนา	๖	-	-	๖
๒๐. สำนักงานเขตบางเขน	๗	-	-	๗
๒๑. สำนักงานเขตดอนเมือง	๑๑	-	-	๑๑
๒๒. สำนักงานเขตจตุจักร	๑๙	๓	๑	๒๓
๒๓. สำนักงานเขตลาดพร้าว	๒	-	-	๒
๒๔. สำนักงานเขตบางซื่อ	๑๔	-	๒	๑๖
๒๕. สำนักงานเขตหลักสี่	๒	๑	๔	๗
๒๖. สำนักงานเขตสายไหม	๘	๒	-	๑๐
๒๗. สำนักงานเขตบางกะปิ	๑๙	-	-	๑๙
๒๘. สำนักงานเขตมีนบุรี	๑๐	-	๑	๑๑
๒๙. สำนักงานเขตลาดกระบัง	๑๓	๓	-	๑๖
๓๐. สำนักงานเขตหนองจอก	๕	๓	๑	๙
๓๑. สำนักงานเขตบึงกุ่ม	๗	๒	๑	๑๐
๓๒. สำนักงานเขตประเวศ	๓	๑	๑	๕
๓๓. สำนักงานเขตคันนายาว	๒	-	-	๒

๓๔. สำนักงานเขตสะพานสูง	๔	-	-	๔
๓๕. สำนักงานเขตคลองสามวา	๒๓	-	๑	๒๔
๓๖. สำนักงานเขตธนบุรี	๓๔	-	๓	๓๗
๓๗. สำนักงานเขตคลองสาน	๑๔	-	๓	๑๗
๓๘. สำนักงานเขตบางกอกใหญ่	๑๐	-	-	๑๐
๓๙. สำนักงานเขตบางกอกน้อย	๑๔	-	๓	๑๗
๔๐. สำนักงานเขตตลิ่งชัน	๑๐	๑	๒	๑๓
๔๑. สำนักงานเขตบางพลัด	๗	๑	๑	๙
๔๒. สำนักงานเขตจอมทอง	๙	๒	-	๑๑
๔๓. สำนักงานเขตทวีวัฒนา	๒	-	-	๒
๔๔. สำนักงานเขตภาษีเจริญ	๘	-	๑	๙
๔๕. สำนักงานเขตหนองแขม	๙	๓	-	๑๒
๔๖. สำนักงานเขตบางขุนเทียน	๖	๒	๒	๑๐
๔๗. สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ	๖	๑	-	๗
๔๘. สำนักงานเขตบางแค	๓	๒	๑	๖
๔๙. สำนักงานเขตทุ่งครุ	๖	-	๑	๗
๕๐. สำนักงานเขตบางบอน	๔	๒	-	๖
รวม	๔๘๗	๓๘	๔๑	๕๖๖

จากตารางที่ ๑ พบว่า จำนวนแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม มีจำนวน ๕๖๖ แห่ง พิจารณาเป็นรายสำนักงานเขต พบว่า สำนักงานเขตที่มีแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษามากที่สุดคือ สำนักงานเขตพระนคร จำนวน ๕๑ แห่ง แบ่งเป็น (๑) แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน ๔๖ แห่ง (๒) แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒ แห่ง (๓) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชน จำนวน ๓ แห่ง รองลงมาคือ สำนักงานเขตธนบุรี จำนวน ๓๗ แห่ง แบ่งเป็น (๑) แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน ๓๔ แห่ง (๒) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชน จำนวน ๓ แห่ง และน้อยที่สุดคือ สำนักงานเขตลาดพร้าว สำนักงานเขตคันนายาว และสำนักงานเขตทวีวัฒนา จำนวน ๒ แห่ง เป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน ๒ แห่ง

ตารางที่ ๒ จำนวนแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครจำแนกรายละเอียดตามประเภทแหล่งเรียนรู้

ประเภทของแหล่งเรียนรู้	จำนวน
๑. แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น	
๑.๑ ศาสนสถาน	๒๔๗
๑.๒ พิพิธภัณฑ์	๘๑
๑.๓ หอสมุด/ห้องสมุด	๔๕
๑.๔ หอศิลป์	๖
๑.๕ โบราณสถาน	๑๓
๑.๖ อนุสาวรีย์	๗
๑.๗ ศูนย์เยาวชน/สนามกีฬา	๓๙
๑.๘ ตลาด	๒๐
๑.๙ สะพาน	๓
๑.๑๐ สิ่งก่อสร้างอื่นๆ	๒๖
รวม	๔๘๗
๒. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
๒.๑ สวนสาธารณะ	๒๐
๒.๒ สวน/ไร่/นา/ธรรมชาติ	๑๘
รวม	๓๘
๓. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชน	๔๑
รวม	๔๑
รวมทั้งหมด	๕๖๖

จากตารางที่ ๒ พบว่า แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด ๕๖๖ แห่ง พิจารณาเป็นรายประเภท พบว่า ประเภทแหล่งเรียนรู้ที่พบมากที่สุดคือ แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน ๔๘๗ แห่ง รองลงมาคือ แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชน จำนวน ๔๑ แห่ง และน้อยที่สุดคือ แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๓๘ แห่ง

ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

การนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๔ มาตรา ๒๕ ว่าด้วยรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ การนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

๑. การวางแผน (plan) เป็นการวางแผนในการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในสถานศึกษา ดำเนินการโดย (๑) สร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา เป้าหมายการใช้แหล่งเรียนรู้ (๒) แต่งตั้งคณะกรรมการในการกำหนดนโยบายการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของสถานศึกษา (๓) กำหนดนโยบายการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา โดยให้คณะครู นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วม (๔) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยนำเอาแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาเข้ามาบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษา และ (๕) สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและชุมชน

๒. การลงมือปฏิบัติ (do) เป็นการนำแผนงานที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดำเนินการโดย (๑) แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของครูและบุคลากรในโรงเรียนให้ชัดเจน ทั้งแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา (๒) กำหนดแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาและการจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา โดยการสำรวจและจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา จัดระบบฐานข้อมูลให้เป็นระบบ (๓) นำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม

สาระการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง (๔) พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา เช่น การจัดอบรมสัมมนาระยะสั้น ๆ การพาไปศึกษาดูงาน การพาไปทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ และ (๕) การประสานงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น

๓. การตรวจสอบ (check) เป็นการตรวจสอบเมื่อได้ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง และต้องมีการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาดำเนินงาน ดำเนินการโดย (๑) มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (๒) แก้ไขปัญหาอุปสรรคในระหว่างดำเนินการ ในระหว่างดำเนินการอาจจะพบปัญหา หรืออุปสรรคในการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา (๓) กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลการทำงาน โดยการกำหนดแนวทางการวัดและการประเมินผล เกณฑ์การประเมินของโรงเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และ (๔) วิเคราะห์ผลการประเมิน และสรุปผลการประเมิน

๔. การแก้ไข (action) เป็นการรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำสรุปและรายงานผล และดำเนินการแก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาต่อไป ดำเนินการโดย (๑) การสรุปและการรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เริ่มดำเนินงาน จนเสร็จสิ้นการดำเนินงาน แล้วสรุปเป็นรายงานนำเสนอให้ผู้บริหาร สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ และ (๒) การแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนา นำผลการรายงานมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหา แก้ไขอุปสรรค ปรับวิธีการดำเนินงาน หรือพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง อนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีประเด็นหลักที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

๑. จากทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษากระจายอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕๐ สำนักงานเขต มีจำนวนมากถึง ๕๖๖ แห่ง โดยสำนักงานเขตที่มีแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษามากที่สุดคือ สำนักงานเขตพระนคร จำนวน ๕๑ แห่ง รองลงมาคือสำนักงานเขตธนบุรี จำนวน ๓๗ แห่ง และน้อยที่สุด คือ สำนักงานเขตลาดพร้าว สำนักงานเขตคันนายาว และสำนักงานเขตทวีวัฒนา จำนวน ๒ แห่ง จะเห็นได้ว่าแหล่งเรียนรู้ในกรุงเทพมหานครมีจำนวนมาก โดยกระจายอยู่ทั่วพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในแต่ละสำนักงานเขตจะมีจำนวนแหล่งเรียนรู้แตกต่างกัน ทั้งจำนวนและประเภทของแหล่งเรียนรู้ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่และบริบทดั้งเดิม เช่น พื้นที่ที่เคยมีอาชีพเกษตรมาก่อน ก็จะมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสวน/ไร่/นา/ธรรมชาติ ส่วนพื้นที่ที่เคยเป็นย่านชุมชนเมืองหรือ

เขตวังเดิม ก็จะมีแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือพื้นที่ที่เคยเป็นย่านชุมชนที่มีความรู้หรืออาชีพเฉพาะตัว ก็จะมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคน เช่น ชุมชนกุฎีจีน บ้านเจียรไนพลอย บ้านดุริยประณีต ชุมชนบ้านบาตร ฯลฯ จึงควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ หรือทำเนียบแหล่งเรียนรู้ ที่จะช่วยให้ผู้ที่สนใจอยากเข้าไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับศาสตราจารย์ ดร. มหาหงษ์ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔ แล้วสรุปผลการวิจัยไว้ว่า แนวทางการบริหาร แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔ คือ ต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ^๕

๒. จากอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร พบว่า แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร สามารถจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ (๑) แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน ๔๘๗ แห่ง (๒) แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๓๘ แห่ง (๓) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชน จำนวน ๔๑ แห่ง โดยแหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้จึงมีแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นหลากหลาย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนและประชาชนที่สนใจให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับนิรมล เสรีสกุล, อติศักดิ์ กันทะเมืองลี และพรรณปพร บุญแปง ที่กล่าวว่า กรุงเทพมหานครถือเป็นเมืองที่อุดมไปด้วยสถานศึกษาที่หนาแน่น เต็มไปด้วยพื้นที่เรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาชั้นนำทุกระดับ ประกอบกับการมีแหล่งสาธารณูปการที่สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ อุทยานที่เป็นสถานที่ของการเรียนรู้ที่หลากหลาย^๖

แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป มีสิ่งก่อสร้างหนาแน่นมากขึ้น ธรรมชาติมีน้อยลง ซึ่งแหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นแหล่งที่จะเข้าไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต สอดคล้องกับสุภานี นวกุล และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบการจัดการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาเครือข่ายชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท แล้วสรุปผลการวิจัยไว้ว่า การเพิ่มมูลค่าทาง

^๕ ศาสตราจารย์ ดร. มหาหงษ์, “การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔”, วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๕๗๔.

^๖ นิรมล เสรีสกุล, อติศักดิ์ กันทะเมืองลี และพรรณปพร บุญแปง, กรุงเทพฯ สุ่มหากรแห่งการเรียนรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://theurbanis.com/insight/๐๙/๐๔/๒๐๒๑/๔๔๓๑> [๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๔].

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบการจัดการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัตถุประสงค์ของรวมไปถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท ที่ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมและช่วยกันสืบทอดและนำความรู้เผยแพร่ให้กับคนรุ่นหลัง” ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมของคนกรุงเทพมหานครกับวัฒนธรรมของคนในชนบทจะแตกต่างกัน แต่สิ่งที่คนในสังคมทั้งสองแบบควรเรียนรู้เหมือนกันคือ การเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น เพื่อเป็นการสืบทอดและเผยแพร่ความรู้ และร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นของตนต่อไป

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชนของกรุงเทพมหานคร มีจำนวนถึง ๔๑ แห่ง เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีประวัติความเป็นมายาวนาน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีหลายเชื้อชาติ ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในกรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล/ชุมชนส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นมรดกทางปัญญา ทั้งด้านอาชีพ ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และประเพณี เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อสืบทอดความรู้ต่อกันมา สอดคล้องกับรชพรธ ฆารพันธ์ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนาข่า อำเภอลำลูกกา จังหวัดมหาสารคาม แล้วสรุปผลการวิจัยไว้ว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรม มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญา วิธีการดำเนินชีวิต และความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความเป็นจริงของพื้นที่อย่างเหมาะสม อันจะนำไปพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนต่อไป^๗

๓. การนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

การวางแผน (plan) ควรเริ่มจากการสร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ มีการกำหนดนโยบาย การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการเข้ากับแหล่งเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรและชุมชน ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการแหล่ง

^๗ สุภาณี นวกุล และคณะ, “การเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบการจัดการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาเครือข่ายชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท” รายงานวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

^๘ รชพรธ ฆารพันธ์, “รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนาข่า อำเภอลำลูกกา จังหวัดมหาสารคาม”, *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์*, (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

เรียนรู้ทางการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับเบญจวรรณ นามะพันธ์ ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓ แล้วสรุปผลการวิจัยไว้ว่า ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ : ควรแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และควรกำหนดมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน^๙

การดำเนินงาน (do) ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ มีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาและการจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ให้สามารถนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ ควรมีการพัฒนาครูด้วยการอบรมให้ความรู้ในด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีการประสานงานอยู่เสมอ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสาคร มหาหิงค์ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔ แล้วสรุปผลการวิจัยไว้ว่า ต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ ต้องบูรณาการการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^{๑๐}

การตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม (check) ควรมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในระหว่างการดำเนินการจนเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ควรกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ กำกับติดตามผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับพิชัย เรืองดี ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๕ แล้วสรุปผลการวิจัยไว้ว่า การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหาร ควรประชุมคณะครูเพื่อระดมความคิดเห็น กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลให้นำแหล่งเรียนรู้ไปใช้อย่างหลากหลาย และควรแต่งตั้งคณะทำงานให้ตรงกับความสามารถและเหมาะสมของแต่ละบุคคล ผู้บริหารควรกำหนดปฏิทินในการประเมินผลให้ชัดเจน นำเครื่องมือประเมินผล นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบโครงการอย่างเคร่งครัด และต่อเนื่อง^{๑๑}

^๙ เบญจวรรณ นามะพันธ์, “แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

^{๑๐} สาคร มหาหิงค์, “การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔”, วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๕๗๔.

^{๑๑} พิชัย เรืองดี, “การศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๕”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

การสรุปและรายงานผล (action) ควรมีการสรุปและการรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา ซึ่งควรจัดทำหลังจากการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา และนำผลจากการรายงานไปวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป โดยการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนางานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับจินดา โพธิ์อุบล ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชุมแสง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แล้วสรุปผลการวิจัยไว้ว่า แนวทางการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ควรร่วมกับชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานและร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้มีความพร้อมในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง^{๑๒}

๔. การออกแบบและพัฒนาการนำอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการบริหารวิชาการในสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินงาน โดยสถานศึกษาควรศึกษาทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ที่จัดเก็บข้อมูลแบ่งตามตำแหน่งที่ตั้ง และอนุกรมวิธานแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครที่จัดเก็บข้อมูลแบ่งตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ แล้วนำมาวางแผนออกแบบและพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศให้สถานศึกษาได้นำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ตามกระบวนการ (PDCA) ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเชื่อมโยงนำเอาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษากับแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษามาจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาอย่างยั่งยืนในอนาคต ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย โดยมีเป้าหมายที่ ๔ คือแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่^{๑๓} สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวว่า สถานศึกษาควรให้การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำสื่อไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผู้เรียนอย่างหลากหลายและพอเพียง โดยจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและชุมชน^{๑๔}

^{๑๒} จินดา โพธิ์อุบล, “แนวทางการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชุมแสง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒิศาสตร์, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

^{๑๓} กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๖๐), หน้า ๑๐๘.

^{๑๔} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓), หน้า ๖.

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. กรุงเทพมหานครควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครให้ประชาชนทราบ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้หาความรู้ได้ตลอดเวลา
๒. กรุงเทพมหานครควรมีการส่งเสริมสนับสนุนดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมอ
๓. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูนำแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา
๔. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองนอกเวลา และค้นคว้าแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง สถานที่จริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร
๒. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในประเทศไทยให้มากขึ้น ทั้งที่เป็นสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นบุคคล/ชุมชน เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓.

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙.

กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๖๐.

..... รายงานการวิจัยประเมินผลการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร:

พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๔.

จินดา โพธิ์อูบล. “แนวทางการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชุมแสง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๙.

- เบญจวรรณ นามะพันธ์. “แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๖๓.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓, **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๑๖, ตอนที่ ๗๔ ก (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒) : ๑.
- พิชัย เรืองดี. “การศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๕”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๘.
- รชพรรณ ฆารพันธ์. “รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนาข่า อำเภอบางบาล จังหวัดมหาสารคาม”. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘.
- สาคร มหาหงษ์. “การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔”. **วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๕๗๔.
- สุภาณี นวกุล และคณะ. “การเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบการจัดการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาเครือข่ายชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท”. **รายงานวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๖๐.
- นิรมล เสรีสกุล, อติศักดิ์ กันทะเมืองลี และพรรณปพร. **กรุงเทพฯ** **สื่อบริการแห่งการเรียนรู้**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://theurbanis.com/insight/๐๙/๐๔/๒๐๒๑/๔๔๓๑> [๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๔].